

Komentarji Slovenskega arheološkega društva k predlogu Zakona o varovanju kulturne dediščine (ZVKD-2)

Slovensko arheološko društvo (SAD), ki združuje arheološke strokovnjake z vseh znanstvenih in dediščinskih področij arheologije, in ima status društva v javnem interesu pri Ministrstvu za kulturo, podaja pripombe na Predlog Zakona o varovanju kulturne dediščine (ZVKD-2).

Na podlagi pripomb, ki jih natančno utemeljujemo v nadaljnjem besedilu, **Slovensko arheološko društvo predlaga, da predlagatelj ZVKD-2 popravi svoj predlog in ga ponovno vrne v javno razpravo.** Posledice sprejetja ZVKD-2 v sedanji obliki bi bile zelo slabe in težko odpravljive.

Splošne pripombe:

- Predlog ZVKD-2 v primerjavi z ZVKD-1 zmanjšuje stopnjo varstva arheološke dediščine, zlasti pri varstvu v prostorskih aktih.
- Predlog ZVKD-2 ne upošteva, na nekaterih mestih celo ne dovoljuje, znanstvenih arheoloških raziskav tako samostojno iz znanstvenih razlogov kot tudi v kontekstu varstva arheološke dediščine. S predlogom so iz nalog varovanja in raziskovanja arheološke dediščine izključene vse osebe javnega prava (inštituti, univerze, muzeji...) saj lahko »raziskave za identifikacijo« (v ZVKD-1 »predhodne raziskave«) opravlja samo Zavod za varstvo kulturne dediščine v okviru javne službe, »raziskave za določitev ukrepov varstva« pa samo pravne in fizične osebe zasebnega prava. Predlog ZVKD-2 ne ločuje med preventivnimi raziskavami in znanstvenimi raziskavami (84. člen) oziroma pozna samo preventivne raziskave. Po definiciji osebe zasebnega prava delujejo predvsem v korist svojih lastnikov, osebe javnega prava pa uresničujejo javni interes. Predlog ZVKD-2 na ta način odločilno posega v javni interes proučevanja arheološke dediščine oziroma ostalin, kakor ga udeležajo javne raziskovalne ustanove, saj jim z izključitvijo iz možnosti pridobitve dovoljenja za raziskave in možnosti identificiranja ostalin, ki je po Predlogu ZVKD-2 izključna pravica in dolžnost javne službe Zavoda, onemogoča njihovo znanstveno delovanje na ozemlju Slovenije. Predlagatelj ne pojasnjuje svoje odločitve.
- Predlagatelj v zvezi z arheološko dediščino ne upošteva znanstvenih interesov slovenskih znanstvenih ustanov in se dejansko opredeljuje samo do področja preventivne arheologije, kar je napačno.
- Predlog ZVKD-2 skoraj v celoti onemogoča znanstvene raziskave, ki bi jih lahko izvajala javna služba za varstvo kulturne dediščine in muzeji tako na nepremični kot premični dediščini.

- Zavodu in njegovi organizacijski enoti (Centru za preventivno arheologijo) je javna služba celovitega varovanja arheološke dediščine (in ostalin) kot izvajanje javnega interesa na področju varovanja arheološke dediščine izrecno odvzeta. Določena ji je izključno naloga diagnosticiranja (po dikciji Predloga ZVKD-2 »*identifikacije arheoloških ostalin*«), v okviru javne službe mu je odvzeta naloga raziskave v obliki arheološkega izkopavanja (po dikciji Predloga ZVKD-2 »*raziskave za določanje ukrepov varstva*«). Slednje so prepuščene trgu in izključno »*pravnim in fizičnim osebam zasebnega prava*« (glej 86. člen, Dovoljenje za raziskavo arheološke ostaline). Opozarjamo, da definicija »*arheološke ostaline*« (4. člen, 2. odstavek) zajema »*vse stvari in vsakršni sledovi človekovega delovanja iz preteklih obdobj na površju, v zemlji in vodi*«, ne glede na njihov pravni status (dediščina, spomenik).
- Predlog ZVKD-2 sploh prvič v zgodovini varovanja arheološke dediščine pri nas odvzema javnemu Zavodu njegovo konstitutivno pravico in dolžnost, ki je bila do uveljavitve ZVKD-1 izključno omejena le na Zavod. ZVKD-1 je to pravico demokratično razširil na vse usposobljene posameznike (fizične osebe), da bi s tem, zaradi povečanega števila in obsega raziskav, razširil nabor izvajalcev raziskav ter hkrati ohranil osebno znanstveno odgovornost raziskovalca za raziskavo, ki je nastala iz preventivnega in ne znanstvenega razloga. Hkrati je vzpostavil Center za preventivno arheologijo, ki v javnem interesu opravlja naloge preventivne arheologije, ki po definiciji obsega odkrivanje in znanstveno preučevanje/raziskovanje arheoloških ostalin (na kopnem in pod vodo), ki bi bile z različnimi posegi v prostor sicer lahko uničene. Po dikciji Predloga ZVKD-2 pa preventivna arheologija obsega le raziskave arheološke ostalin za identifikacijo in raziskave arheološke ostalin za določitev ukrepov varstva (diagnostiko in terapijo, rečeno v medicinskem jeziku). Vsaka terenska raziskava je po svoji naravi vedno znanstveni postopek, v ZVKD-1 definiran kot predhodne raziskave in arheološko izkopavanje. Iz tega sledi tudi 3. odstavek 33. člena ZVKD-1, ki daje raziskovalcu izključno (avtorsko) pravico javne objave dokumentacije raziskave v roku petih let po zaključku raziskave. Te pravice in dolžnosti raziskovalca v Predlogu ZVKD-2 ni.
- Financiranje »*raziskav za identifikacijo*« je naloženo proračunu države, kar v celoti razbremenjuje občine, vendar Predlog ZVKD-2 nikjer ne ovrednoti višine stroškov za te raziskave. Prenos pravice do »*raziskav za identifikacijo*« izključno na javno službo bo imelo za posledico ukinitve delovanja številnih obstoječih majhnih arheoloških podjetij (sp-jev) in njihovo brezposelnost, hkrati pa bo izjemno povečan obseg dela javne služne preko njenih dejanskih zmogljivosti.

- Prepustitev »raziskav za določitev ukrepov varstva« samo pravnim in fizičnim osebam zasebnega prava ocenjujemo kot bistveno zmanjšanje stopnje varovanja arheoloških ostalin in ne »višjo stopnjo njihovega varstva«, kot trdi Predlog ZVKD-2.
- Predlog ZVKD-2 ne naslavlja ali neustrezno naslavlja problematiko znanstvenega nadzora nad raziskavami, ki jih osebe zasebnega prava opravljajo zaradi profita v okviru njihove tržne dejavnosti. Kakor se je izkazalo v zadnjih letih, resne kontrole kakovosti zaradi obsega dela arheologi-konservatorji iz Zavoda, ki so lahko edini nadzorniki, ne morejo ustrezno izvajati, inšpekcijska služba MK pa za ta nadzor ne samo da ni usposobljena, ampak nima v Predlogu ZVKD-2 tudi nobene zakonske osnove (glej XVIII. Poglavje). Te pomembne težave za celotno arheološko stroko in znanost ne more odpraviti noben še tako natančen *Zapisnik konservatorskega nadzora nad terenskimi deli raziskave (Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o arheoloških raziskavah, Priloga 1, UL 56/2022)*. Za nadzor kakovosti potrebujejo nadzorniki (arheologi-konservatorji) več časa, kot ga imajo na voljo danes, kar je mogoče doseči samo s povečanjem njihovega števila.
- da del zakona, ki je posvečen muzejem in muzejski službi nedorečen, ne upošteva dejanskih okoliščin in kapacitet muzejev.

Pripombe SAD k razlagam ZVKD-2

Uvod

Podpoglavje 1.2, Razlogi za sprejem zakona (točka f: Terminološka jasnost) navaja razloge za spremembo terminov, ki pa so zelo šibko utemeljeni. V predlogu ZVKD-2 so kot primer neustrezne opredelitve in nesistematične rabe v ZVKD-1 izpostavljeni pojmi »arheološke najdbe«, »arheološke ostaline« in »arheološko najdišče«, »predhodne raziskave« in »raziskave« ki naj bi bili povprečnemu posamezniku težko razumljivi. Prvi trije pojmi so identično utemeljeni tudi v predlogu ZVKD-2, medtem ko sta četrti in peti pojem v ZVKD-2 spremenjena (predhodne raziskave so postale raziskave arheoloških ostalin za identifikacijo, raziskave pa raziskave arheoloških ostalin za določitev ukrepov varstva) in združena v pojem raziskave, ki sodi med posege (83. člen). Čeprav v Predlogu ZVKD-2 zelo pogosto uporabljana izraza »raziskave arheoloških ostalin za identifikacijo« in »raziskava arheoloških ostalin za določitev ukrepov varstva«, ju med definicijami izrazov v 4. členu ne najdemo, niti nista nikjer pojasnjena. Sintagma »raziskava za določitev ukrepov varstva« je še posebej nejasna. Po kontekstu, v katerem nastopa v Predlogu ZVKD-2 gre najverjetneje za invazivno raziskavo (84. člen, 2. odstavek). Terminološka jasnost, ki je za sprejem zakona eden od razlogov in se nanjo

sklicuje predlagatelj, je v uporabljenih primerih v Predlogu ZVKD-2 prej slabša kot v ZVKD-1. Izbrani primeri ne ustrezajo trditvam o terminološki nejasnosti v ZVKD-1.

Podpoglavje 2.3 (Poglavitne rešitve zakona) je v **točki a)** podana argumentacija za spremembo naslova zakona. ZVKD-2 v naslovu zakona, ki opušča pojem »varstva« (ZVKD-1) in namesto njega uveljavlja pojem »varovanje« kot nadredni pojem. Pojem »varstvo« označuje kot ožji pojem, ki je, tako Predlog ZVKD-2, omejen na določene pravne, organizacijske, finančne, strokovne in druge ukrepe, ki sami ne omogočajo celostnega ohranjanja dediščine.

Uporaba pojma »varovanje« kot nadrednega pojma, s katerim se skuša označiti celovitost varstvenih dejavnosti, je precej arbitrarna in je v nasprotju z naslovi številnih evropskih in svetovnih konvencij, ki imajo v naslovu »varstvo« (npr. protection) kot glavni pojem oz. predmet konvencij (npr. UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and natural Heritage (1972Hag 1972; Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (1956), glej npr. tudi Zakon o ratifikaciji evropske konvencije o varstvu arheološke dediščine (spremenjene), 1999). Predlagamo, da se ohrani naslov zakona, kot je v ZVKD-1.

Podpoglavje 2.3. Poglavitne rešitve predloga zakona, c) Vzpostavitev varstva (Arheološke ostaline) na načelni ravni arheološke ostaline varuje še pred njihovo določitvijo. Problem nastane pri definiranju, praktični izvedbi določitve ostalin v prostoru in časovni umestitvi določanja v posamezne faze prostorskega načrtovanja, pri čemer posegi v prostor, ki so lahko za nedoločene in s tem nevarovane ostaline uničujoče narave, glede »ostalin« niso regulirani na nobeni ravni.

Podpoglavje 2.3. Poglavitne rešitve predloga zakona (točka I, Zavod za varstvo kulturne dediščine) v resnici ukinja službo za nepremično dediščino, katere naloge skupaj z območnimi enotami določa 84. člen ZVKD-1. Operativno to pomeni, da bo vsaka območna enota lahko razvijala svoj pristop k predlogih za vpis v register, za pripravo gradiv za prostorske akte, za določitev pogojev in soglasij, kar bo še poslabšalo že dosedanjo v nekaterih primerih ne poenoteno prakso, na kar opozarjajo tudi občine.

Pripombe k posameznim členom

V **1. členu** v točki (1) naj se nadomesti sintagma »slovenske kulturne dediščine« s sintagmo »kulturne dediščine na ozemlju Republike Slovenije«. Pridevnik »slovenski« ima lahko različne pomene (nacionalne, geografske, zgodovinske). V isti točki je kot namen zakona zapisano omogočiti »celostno ohranjanje dediščine«. Ohranjanje dediščine je samo en vidik varovanja oz. varstva. Ohranjanje je potrebno razširiti, tako da vključuje tudi druge vidike celostnosti (npr. preučevanje dediščine, njeno spoštovanje, vključevanje v sodobne življenske in družbene procese, upoštevanje dediščinskih skupnosti, participativnost javnosti ...)

V **3. členu** v točki (1) je vpeljan pojem »*obogatitev*« *dediščine*«, ki ni jasen. S čim in kako se obogati dediščina, z novim znanjem o njej, z novimi praksami njene rabe, fizičnimi predelavami...? V točki (2) so našteje dejavnosti skrbi za dediščino (vzdrževanje, obnova, prenova, uporaba, oživljanje, upravljanje, zaščita in ohranjanje). Med te dejavnosti je nujno potrebno vključiti tudi raziskovanje in izobraževanje na področju dediščine.

V **4. členu**, kjer so pojasnjeni izrazi v ZVKD-2 opozarjamo na vrsto neustreznih definicij. Posebej opozarjamo na pogosto zamenjavo pojma »*arheološka dediščina*« z izrazom »*arheološke ostaline*« v celotnem tekstu Predloga ZVKD-2. »*Arheološka dediščina*« je oznaka za pravni status ostalin po njihovi strokovni določitvi, prav tako kot tudi »*arheološki spomenik*«. Z zamenjavo izraza »*dediščina*« v »*ostaline*« je prekinjeno njihovo varovanje v prostorskih aktih, ki pojma »*ostaline*« ne poznajo, nepotrjene/neznanne ostaline pa v prostorski akt, ki dediščino varuje, ne morejo biti vključene. Določiti je treba, po katerem postopku se »*rezultati raziskav arheoloških najdišč*« iz 52. člena Predloga ZVKD-2 prevedejo v (sicer neobvezne) strokovne podlage ZVKDS (po dosedanji varstveni zakonodaji v obvezne sestavine), ki jih mora pripravljavec plana upoštevati že na začetni stopnji urejanja prostora.

- a) Definicija »*arheološke najdbe*« (točka 1) je neustrezna. Ni usklajena z 2. in 3. odstavkom 1. člena Evropske konvencije o varstvu arheološke dediščine in 1. členom Mednarodne listine o ohranjanju in upravljanju arheološke dediščine. Prav tako je neusklajena z mednarodno strokovno doktrino. Definicija neustrezno navaja povezavo pojma najdbe s pojmom dediščine, pri čemer je ponovno neusklajena s 1. členom Evropske konvencije o varstvu arheološke dediščine in 1. členom Mednarodne listine o ohranjanju in upravljanju arheološke dediščine.
- b) Pri pojasnilu »*arhiva arheološke raziskave*« (točka 4) manjka bistvena zahteva, da mora biti trajno hranjen kot celota tako, da je omogočen dostop strokovni in širši javnosti. Celovitost in nedeljivost arhiva arheološke raziskave sta ključna za ohranjanje primarne dokumentacije o dediščini in njeno dostopnost (1. in 5. člen Evropske kulturne konvencije, UNESCO-va priporočila za arheološka izkopavanja, Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine, Mednarodna listina o ohranjanju in upravljanju arheološke dediščine). V definiciji se pojavlja tudi izraz »*arheološki zapis*«, ki ni nikjer pojasnjen in ga je potrebno izločiti.
- c) Pri pojasnilu »*nedovoljen poseg*« (točka 23) naj se ohrani definicija iz ZVKD-1 (»*Nedovoljen poseg je vsak poseg, ki se izvaja brez kulturnovarstvenega soglasja ali v nasprotju z njim*«). Definicija iz ZVKD-1 je natančnejša in strokovno bolj primerna.
- d) V točki 31 je naveden izraz »*poseg*« (ki zajema tudi raziskave) brez pojasnila, kaj konkretno pomeni, razen da so to dela, dejavnosti in ravnanja iz 83. člena zakona. Takšno napotilo ne pripomore k terminološki jasnosti.

e) Definicija »spomenika« (točka 38) naj se uskladi s terminologijo in definicijami iz mednarodnih konvencij in listin (1. člen Mednarodne listine o ohranjanju in obnovi spomenikov in spomeniških območij).

V 4. členu manjka izraz »raziskava«, ki je v 84. členu sicer nekoliko a še vedno nezadostno definiran, saj tamkajšnja razlaga ne vključuje znanstvenih arheoloških raziskav. Predlagamo nov pojem »arheološka raziskava« in njegovo definicijo – »arheološke raziskave so dela, ki posegajo v arheološke ostaline zaradi znanstvenega preučevanja in potreb njihovega varstva, s katerimi se preučujejo njihovi deli in pridobivajo podatki o njihovem pomenu, stanju in ogroženosti«. Na ta način je vpeljeno tudi znanstveno delo, ki je ravno tako integrirano v varovanje dediščine.

Zaradi pogoste rabe izrazov »raziskava arheoloških ostalin za identifikacijo« in »raziskava arheoloških ostalin za določitev ukrepov varstva« ju je treba uvrstiti v 4. člen in natančno pojasniti. Še bolje pa bi ju bilo spremeniti v »predhodna raziskava ostaline« za prvi izraz in »raziskava ostaline oziroma arheološko izkopavanje« za drugi izraz. V pomenskem smislu je namreč povsem nejasno, kaj dejansko označuje sintagma »raziskava arheoloških ostalin za določitev ukrepov varstva« (raziskave z znanstvenim namenom to nikakor niso), ki se povsem odmika od ustaljenih strokovnih izrazov in pojmov. Poleg tega pojem »predhodne raziskave« obstaja v prostorski zakonodaji. Če se ga spremeni, se zgubi obveza njihove izvedbe.

V 4. členu manjka tudi izraz »preventivna arheologija«, uporabljen tako v imenu Centra za preventivno arheologijo, kot v definiranju nalog Centra (123. člen). Definicija izraza: »Preventivna arheologija obsega odkrivanje in znanstveno preučevanje/raziskovanje arheoloških ostalin (na kopnem in pod vodo), ki bi bile z različnimi posegi v prostor sicer lahko uničene«. Prav tako Predlog ne ločuje raziskav po namenu – to so: (1) preventivne raziskave in (2) znanstvene raziskave. Oba izraza bi bilo treba dodati v 2. odstavek 84. člena, koristno pa bi ju bilo zaradi terminološke jasnosti uvrstiti tudi v 4. člen (izrazi).

V **7. členu** v točki 5 izraz »arheološke najdbe in arheološka najdišča« zamenjati z izrazom »arheološke ostaline«. Po definiciji iz 4. člena ZVKD-2 so arheološke najdbe le premične ostaline in ne tudi sledi. Upošteva naj se definicija arheoloških ostalin iz 4. člena ZVKD-2, 40. člena ZVKD-2 in točke 3 iz 52. člena ZVKD-2, primerjati z 8. členom ZVKD-1.

V **9. členu** v točki (2) je zapisano, da se v okviru javne službe varstva zagotavlja tudi varstvo arheoloških ostalin. Ali iz tega izhaja, da se vsi postopki varstva (identifikacija, odvrčanje, preučevanje...) financirajo iz državnega proračuna?

V **10. členu** ni določeno kdo in kako se izvaja nadzor nad izvajanjem tržne dejavnosti različnih subjektov, tudi zavoda in muzejev.

20. člen je nejasen glede na obstoječo kategorizacijo nepremične dediščine. Predlagamo da se 3. alineja 1. točke dopolni »... in vpisom v Register« oz. se v celoti glasi: »s pridobitvijo statusa dediščine, varovane v prostoru in vpisom v register«.

21. člen ne vsebuje kategorije premičnega spomenika in pomensko spreminja terminologijo iz mednarodnih normativnih podlag (zlasti 1. člen Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, pa tudi: 1. člen Mednarodne listine o ohranjanju in obnovi spomenikov in spomeniških območij/ Beneška listina) in v mednarodni doktrini dediščinske znanosti. Neustrezna je predlagana definicija spomenika in njena raba naslednjih členih (do 29. člena).

V **23 členu** v točki (2) je v vsebini akta o razglasitvi opuščena alineja, ki jo vsebuje ZVKD-1 in sicer: »podatke o inventarni knjigi premičnin, ki so sestavni del spomenika, in pristojni organizaciji, če se skupaj z nepremičnim spomenikom razglašajo tudi premičnine, ki so njegov sestavni del« Potrebno je vrniti to alinejo.

V **37. členu** v točki (1), alineja 3, je pojem arheološke najdbe smiselno vključiti, kot je opredeljen v ZVKD-1. Definicija arheološke najdbe v ZVKD-2 ni v skladu s Konvencijo Sveta Evrope o varstvu arheološke dediščine in ravno tako ne z Mednarodno listino o ohranjanju in obnovi spomenikov in spomeniških območij.

V **39. členu** v točki (4) je potrebno natančneje (v bistvenih stvareh) določiti postopek vpisa in izbrisa premične dediščine že v zakonu in tega ne prepuščati ministru. Dosedanja praksa nedoločenih postopkov je povzročala velike težave muzejem.

V **41. členu** v točki (1) opozarjamo na naslednje nedoslednosti in pomanjkljivosti:

- a) Ni predvidena možnost, da pride do novega odkritja tekom znanstvenih raziskav. Raziskovalec (najditelj) seveda o tem obvesti zavod in pristojni muzej. Toda, ker raziskave (ki sicer imajo dovoljenje) že potekajo, verjetno nima smisla, da se raziskovalna dela prekinjajo oz. čaka 7 dni. Potreben je ustrezen popravek, ki upošteva takšne situacije, ki so pogoste. V takih raziskavah je logično, da pride do tega, kar Predlog ZVKD-2 imenuje raziskave za identifikacijo dediščine, ki jih opravi raziskovalec (to se zahteva že v dosedanjih dovoljenjih), ne pa javna služba.
- b) V primeru, da bo člen obveljal samo za naključne najdbe, zaradi premočrtnosti postopka predlagamo, da se odstrani možnost obvestila »najbližjemu« oz. pristojnemu muzeju. Alternativno se doda nov odstavek: »V primeru, da je o odkritju arheološke ostaline ali arheološke najdbe obveščen muzej, mora o tem najpozneje naslednji delovni dan obvestiti zavod.« Doda se tudi ustrezna alineja v prvi odstavek 200. člena.

V **45. členu** v točki (2) je potrebna poprava. Namesto »muzeja, ki mu je bila arheološka najdba predana« je potrebno navesti »pristojni muzej«. Samo ta muzej lahko poda predlog za nagrado in to izključno v primeru, da so bila upoštevana določila prvega odstavka 41. člena.

Navedba v drugem odstavku (»Na predlog najditelja ali muzeja, ki mu je bila arheološka najdba predana«) lahko nepoučenemu sugerira, da naključni najditelj arheološko najdbo sam preda muzeju, kar bi bilo v nasprotju z obveznostjo ravnanja po prvem odstavku 41. člena, kjer najditelj ima obvezo obvestiti zavod ali muzej. Predlagamo popravljeno besedilo »Na predlog najditelja ali pristojnega muzeja, ki mu je bila arheološka najdba predana«.

Iz **46. člena** v točki (1) izhaja, da morajo raziskave arheološke ostaline biti izvedene zelo hitro. Javna služba enostavno nima dovolj kapacitet za pravočasno in kvalitetno opravljene tovrstne raziskave po celi državi. Že doslej so zasebni izvajalci raziskav reševali takšno situacijo in bistveno prispevali k njihovi pravočasnosti in kvaliteti. Predlagamo, da se člen dopolni, da tovrstne raziskave lahko opravlja Zavod ali drugi usposobljeni izvajalci javnega in zasebnega prava. Poleg tega je 60-dnevni rok v ZVKD-1 veljal za predhodne raziskave in ne za raziskavo najdišča, kar iz tega člena ni jasno razvidno.

Člen tudi ne upošteva: a) daljšega časa, do katerega pride pri postopkih razpisov javnih naročil, če gre za investicijo iz javnih sredstev, b) možnosti, da je na terenu že nek izvajalec raziskav z dovoljenjem, ki odkrije nove ostaline, ki niso bile predmet prvotnega dovoljenja. Zapisati je treba, da začne rok teči po podelitvi dovoljenja za arheološka izkopavanja, ne od izdaje odločbe.

Pripombe k **52. členu**: v njegovo prvo alinejo v točki (3) nujno dodati »arheološka najdišča, vpisana v register«. Primerjaj s prvo alinejo 1. točke 74. člena ZVKD-1 (Varstvo v planih). Varstvo se nanaša tudi na vso registrirano dediščino v izogib samosvojim interpretacijam prostorskih načrtovalcev.

V isti alineji je govora tudi o »rezultatih raziskav«. Po katerem postopku se »rezultati raziskav« prevedejo v (sicer neobvezne) strokovne podlage ZVKDS (po dosedanji varstveni zakonodaji v obvezne sestavine), ki jih mora pripravljavec plana upoštevati že na začetni stopnji urejanja prostora? Ta postopek mora biti jasno definiran.

Pripombe k **53. členu**:

a) V točki (1) so izpuščena registrirana arheološka najdišča. Namen obvezne sestavine, ki vključuje registrirano arheološko dediščino je prav v tem, da zaradi posebne narave tovrstne dediščine (ostalin) po izvedbi ocene arheološkega potenciala (identifikaciji) ni treba čakati na razglasitev za spomenik ali za vključitev v sistem VOD.

b) Glavna pripomba k **54. členu** je, da bi njegovo sprejetje imelo velike negativne posledice na varstvo kulturne dediščine in posledično tudi veliko manjšo stopnjo raziskanosti dediščine. Problematična je uvedba smernic priporočilne narave za dediščino, ki ni varovana v registru ali varstvenem območju dediščine (VOD). To bo namreč vodilo v velike težave pri zagotavljanju ukrepov za varstvo. Povsem nejasna je interpretacija teže smernic pri pripravi prostorskih aktov.

V **55. členu** je potrebno jasno izpostaviti, da ne bi smel nihče drug kot Zavod za varstvo kulturne dediščine (ZVKDS) presojeti primere, v katerih je potrebno pridobiti kulturnovarstveno soglasje za posege v dediščino. To pomeni, da bi ZVKDS moral biti edini organ, ki bo presojal, kdaj in pod kakšnimi pogoji je potrebno pridobiti soglasje za posege v dediščino.

59. člen je v nasprotju z 2. in 3. členom Mednarodne listine o ohranjanju in upravljanju arheološke dediščine. Iz člena tudi izhaja, da dodatne arheološke raziskave ostalin opravlja (le) Zavod. Zavod nima dovolj kapacitet, da bi jih lahko edini opravljal (pravočasno in učinkovito). Potrebno je razširiti nabor možnih izvajalcev raziskav. Prav tako ni jasno, kako načrtovati dodatne raziskave v programu dela Zavoda, če so te mišljene bolj kot izjema.

64. člen (lastništvo arheoloških najdb) je v pretežni meri neustrezen in demontira ustrezno urejeno materijo iz ZVKD-1. Potrebno je upoštevati ustrezne rešitve iz ZVKD-1. K 44. členu o odločbi o arheološki najdbi je potrebno dodati še 37. člen (nacionalno bogastvo), 41., 44. in 79 člen (primerjati s 26., 53. in 135 členom ZVKD-1). Pri točki 1 je potrebno dodati poleg arheološke najdbe tudi ostalino, najdba je že v prejšnjih členih definirana kot dediščina. Alternativno se v prvem odstavku umakne podredni del stavka »če se z odločbo iz drugega odstavka 44. člena tega zakona ugotovi, da je dediščina.«

V **65. členu** v točki (3) se nepotrebno podvaja lastništvo arheološke najdbe iz prejšnjega člena. Pomembno pa je navesti, da je arhiv arheološke raziskave kot celota last R Slovenije. Točka (4) se lahko bere tudi tako, da so arheološke najdbe (kot premična dediščina) last ustanovitelja muzeja (npr. občine), kar je seveda v protislovju s točko (3) istega člena.

V **79. členu** je točka (2) neustrezna. Glej Odločbo o ugotovitvi, da 2. in 3. točka 3. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08 in 8/11) nista v neskladju z Ustavo in o ugotovitvi, da so prvi odstavek 6. člena, 53. člen, deseta alineja prvega odstavka 127. člena in 135. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine v neskladju z Ustavo ter o zavrženju pobud.

Manjka odstavek, v katerem se pojasni postopek v primeru, da pristojna organizacija ugotovi, da je prijavljena najdba v zasebni hrambi premična dediščina v lasti države. Glej komentar k 207. členu.

V **80. členu** je potrebno točko (8) spremeniti tako da se glasi »*Arheološke najdbe in premične arheološke ostaline, odkrite na ozemlju Republike Slovenije, se ne sme odtujiti.*« Če ostanejo samo najdbe, potem je dovoljeno odtujevati arheološke predmete, ki še niso bili ustrezno registrirani, ali pa so bili odkriti z nezakonitimi posegi, ropanjem ipd.

V **83. členu** ni jasno, kaj se misli v točki (1) alineja 6 z »drugo dediščino«. Ali gre za drugovrstno dediščino? V istem členu je neustrezno številčenje (točka (3) namesto točka (2)). V (sedanji) točki 3 je potrebno dopolniti besedilo (glej podčrtano): »...*(nepovratnost posega), pri arheološki ostalini pa tudi podatkov o prvotni legi in kontekstu.*«

84. in 85. člen, uvajata nove opredelitve raziskav, del njih pa povzemata po večkavnem Pravilniku o arheoloških raziskavah. Zaradi koherentnosti je potrebno oba člena opazovati skupaj in raziskave ustrezno opredeliti in klasificirati.

Kot prvo manjka bistvena navedba vrste raziskav po njihovem namenu: preventivne raziskave (raziskave za namene varstva dediščine) in znanstvene raziskave (namen je znanstveno raziskovanje, hkrati pa ravno tako prispevajo k varstvu dediščine).

Iz predloga ZVKD-2 izhaja, da so raziskave skoraj izključno možne samo v postopkih prostorskega načrtovanja. Izločitev ali neupoštevanje znanstvenih raziskav je povsem napačno, če govorimo o celostnem sistemu varstva in ohranjanja dediščine. Znanstvene raziskave so prisotne na vseh ravneh raziskav, ki jih predvideva ZVKD-2, izvajajo se tako na že registriranih arheoloških najdiščih, kot tudi na najdiščih, ki so bila prvič odkrita ravno tekom znanstvenih raziskav (identifikacija dediščine). Potrebno je zagotoviti pravico do znanstvenih raziskav.

V točki (2) **84. člena** predlagamo popravke v vseh treh alinejah, kjer naj se besedilo vseh alinej dopolni z: »...*posegajo v dediščino ali arheološko ostalino...*« Vse tri vrste raziskav se izvajajo na dediščini in na ostalinah, ki še nimajo status dediščine. Če je navedena samo dediščina, potem ostaline ostanejo brez raziskav, kar pa je nesmisel, saj ravno z rezultati raziskav lahko nekaj opredelimo kot dediščino.

V točki (3) 84. člena se navaja, da neinvazivne raziskave ne štejejo za poseg in zanje ni potrebno kulturnovarstveno soglasje. Na osnovi česa se potem lahko zahteva poročilo o takih raziskavah in kdo vodi evidenco takih raziskav? Poleg tega tudi pri neinvazivnih raziskavah pogosto prihaja do odkritij materialnih arheoloških ostalin in sledov, ki jih je ravno tako potrebno registrirati.

V točki (4) 84. člena v besedilu »...*raziskave ostaline in raziskave druge dediščine*« ni jasno, kaj pomeni »*druge dediščine*«.

V sedanjem **85. členu** ni nikjer omembe znanstvenih raziskav, ki so ravno tako posegi, naslavlja samo preventivne raziskave. Ni prave povezave z veljavnim *Pravilnikom o arheoloških raziskavah* oziroma tam navedenimi metodami, ki so v uporabi v postopkih prostorskega načrtovanja. Manjka torej njihova definicija v 4. členu. Poimenovanja raziskav se v ZVKD-2 navaja nedosledno, ponekod nerazumljivo ali nelogično in brez dodatnega pojasnila uvajajo zmedo v razumevanju, interpretiranju in uporabnosti določil. Razumevanje vsebinskega pomena raziskave je bistveno tudi za jasno oz. nedvomno razumevanje možnosti in pravice njihove izvedbe. V 85. členu (raziskave), 86. členu (dovoljenja za raziskave) in 123. členu (naloge ZVKDS CPA; in zvezno vsi členi, ki izrecno navajajo naloge ZVKDS CPA) predloga ZVKD-2 so tovrstne pravice navajane nedosledno ali pa sploh niso navedene. Glede na to, da je izvedba opredeljena za javno službo (ZVKDS CPA), bi morala biti nedvoumno opredeljena tudi za ostale (tržne) izvajalce (javne, gospodarske, zasebne,...).

V točki (1) je poleg »raziskave arheološke ostaline« potrebno dodati tudi »raziskave registriranih arheoloških najdišč«.

V točki (2) je navedeno: »Raziskave arheološke ostaline za identifikacijo opravlja javni zavod kot javno službo.« Raziskave, katerih rezultat je tudi identifikacija ostalin, so tudi znanstvene raziskave, ki jih izvajajo tudi drugi javni in zasebni subjekti poleg javne službe. Številni arheološki znanstveno-raziskovalni projekti imajo za rezultat tudi odkritje novih ostalin oz. najdišč.

Znanstvene raziskave je potrebno upoštevati tudi v točki (3) in ravno tako ni jasno, kaj je z znanstvenimi raziskavami v zvezi s točko (4).

Predlagamo da se v 85. členu doda nova točka, ki ureja pravice javne objave dokumentacije raziskave in arhiva najdišča izvajalca raziskave v petih letih od zaključka raziskave (glej 3. točko 33. člena ZVKD-1)

V **86. členu** je predvideno samo dovoljenje za raziskavo »arheološke ostaline«. Potrebno je vključiti še raziskavo (arheološke) dediščine in spomenika, saj je postopek isti. Znanstvene raziskave se v pretežni meri izvajajo na najdiščih, ki so v registru dediščine, in za pridobitev dovoljenja po ZVKD-1 je za njih veljal enak postopek, kot za druge raziskave v kontekstu varstva dediščine.

Točka (2) je napisana tako, da javne ustanove (raziskovalne, izobraževalne...) ne morejo dobiti dovoljenja, saj so kot upravičenci navedene le pravne ali fizične osebe zasebnega prava. Nujno je treba dopolniti to točko, da omogoča pridobitev dovoljenja tudi javnim ustanovam za vse vrste raziskav (inštitutom, univerzam, muzejem,...).

V točki (3), druga alineja je zapisano, da raziskavo nadzoruje Zavod. Glede na število arheoloških raziskav (400 – 500 v zadnjih letih) v Sloveniji je to postalo nerealno, saj Zavod nima dovolj strokovnega osebja za kaj takega.

Pri točki (6) opozarjamo da glavne pogoje lahko določi le zakon, pravilnik, sprejet na njegovi podlagi, pa le podrobnejše pogoje. Zakon mora omejiti diskrecijsko pravico oblasti nad izvajanjem pravice do proste gospodarske pobude. Veljavni ZVKD-1 tega sicer ni natančno opredelil (glej šesti odstavek 33. člena), vendar je to vsebina, ki jo mora predlog ZVKD-2 opredeliti. Če so kot zakonski pogoji mišljene določbe iz tretjega odstavka tega člena in kot postopek določbe četrtega in petega odstavka, je treba to tudi jasno zapisati.

V **87. členu** je najprej potrebno dopolniti njegov podnaslov in sicer: *«Pogoji za imenovanje vodje in drugih udeležencev raziskave arheološke ostaline, dediščine in spomenika.»* Argumentacija je enaka kot pri 86. členu, kjer smo opomnili, da se znanstvene raziskave pretežno izvajajo na najdiščih, ki so v registru dediščine in ne gre samo za ostaline. Raziskave na spomenikih so izjemno redke pa vendarle obstajajo in tudi za njih mora obstajati dovoljenje in pogoji kot za druge raziskave.

Sicer je vsebina 87. člena v celoti prevzeta iz Pravilnika o arheoloških raziskavah. Ali takšne podrobnosti res sodijo v Zakon, saj je nenazadnje Pravilnik uradni podzakonski akt, ki je bil usklajen z ZVKD-1 in šel skozi vso medresorsko usklajevanje. Problem lahko nastane, če pride npr. do različnih sprememb na drugih področjih (npr. v zakonih za visoko šolstvo), neodvisno od ZVKD, kar pa bo zahtevalo spremembo zakona, kar je precej daljši proces kot ažuriranje pravilnika.

Predlagamo, da se celotno vsebino 87. člena nadomesti z besedilom: *»Pogoje za imenovanje vodje in drugih udeležencev raziskave arheološke ostaline ureja Pravilnik o arheoloških raziskavah.«*

Povsem drugače je v 151. členu ZVKD-2, ki ureja strokovnost dela v javni službi. Zahtevani pogoji za imenovanje v strokovni naziv so precej bolj splošni, npr. *»ustrezna izobrazba oziroma kvalifikacija«* (ni jasno ali gre za univerzitetne ali druge diplome 1. ali druge stopnje ipd.). Del pogojev določa minister (točki 3 in 4), torej niso eksplicitno navedeni v ZVKD-2 kot v primeru arheoloških raziskav.

V **88. členu** je pri točki (1) potrebno dodati še peto alinejo: *»arheološke ostaline, ki so z raziskavo za identificiranje postale dediščina.«* S tem se nedvoumno navede, katere arheološke ostaline so predmet kulturnovarstvenega soglasja.

V točki (5), v drugi alineji je zapisano, da kulturnovarstveno soglasje ni potrebno za *»raziskavo, ki jo opravlja zavod v okviru javne službe varstva.«* Toda kulturnovarstveno soglasje postavlja formalne in strokovne pogoje, ki jih je potrebno upoštevati pri vseh raziskavah. Brez teh pogojev ni mogoče ovrednoti korektnosti raziskave. Soglasje bi ravno zaradi tega moralo biti obvezno tudi za Zavod.

Pri četrti alineji točke (5) je kar nekaj nepravilnosti in nelogičnosti. Tretja alineja točke (5) ni jasna. Kot prvo predlagamo da se iz *«... in poseg v arheološko najdišče»* spremeni v *»in poseg v arheološko dediščino«*. Kot drugo, soglasje je potrebno za evidentiranje ostalin. Kot tretje v besedilu

»..., če ne gre za poseg v tla...« je potrebno dodati tudi »pod vodo«. Nelogično je tudi govoriti o posegih v arheološka najdišča (oz. po našem predlogu dediščino), če ne gre za posege v tla (in pod vodo po našem predlogu), saj ni arheoloških najdišč, ki niso v tleh ali pod vodo.

V **89. členu** naj se pri točki (4) doda še ena (četrti) alineja in sicer: «*identificirane arheološke ostaline*.» Brez soglasja ni pogojev in zahtevanih standardov.

V **90. členu** naj se pri točki (5) doda še ena (četrti) alineja in sicer: «*identificirane arheološke ostaline*.».

V točki (6) v drugi alineji ni jasno, kaj so »druge« raziskave; druge v odnosu do česa.

Splošen komentar k **IX. POGLAVJU, Zavod za varstvo kulturne dediščine**. Spreminjanje organizacije Zavoda, ki jo lahko v prihodnje določa minister, pomeni slabitev od politike samostojne strokovne vloge in teže Zavoda pri izvrševanju svojega poslanstva in nalog javne službe.

120 oz. 121. člen: Med skupne naloge zavoda oz. območnih enot se doda točka: »*izdaja dovoljenja za iskanje arheoloških ostalin iz 43. člena tega zakona*;«

V **123. členu** so naloge Centra za preventivno arheologijo navedene pomankljivo. Predvsem manjkajo povezave s členi, ki eksplicitno določajo javno službo, kjer bi bile jasne povezave z drugimi pojmi. To je še posebej očitno pri vrstah navedenih raziskav. Med nalogami CPA je povsem izpadla obveznost razvoja infrastrukture, ki je v ZVKD-1 nedoumno določena. Sploh je razvojna obveza ZVKDS v Predlogu ZVKD-2 skoraj v celoti umanjala.

Posebej izpostavljamo prvo alinejo v točki (1), kjer je uporabljen izraz »*preventivna*« arheologija, ki ni nikjer posebej pojasnjen.

V tretji alineji so predvidene »*zahtevne raziskave arheoloških ostalin za določitev ukrepov varstva*.« Nejasno je, kaj se misli s takimi raziskavami, o kakšni zahtevnosti je govora

Raziskave arheoloških ostalin za identifikacijo (ekstenzivni in intenzivni terenski pregledi) so po ZVKD-2 v celoti financirane iz državnega proračuna po pogodbi. Glede na dosedanje raziskave (večinoma samo v okviru DPN) gre na letni ravni za pregled povprečno 20–30 tisoč ha (pregledano 350-400 ha) v ekstenzivnih terenskih pregledih in 110 ha v intenzivnih terenskih pregledih ob 45-ih zaposlenih in financiranju v višini ca 500.000 Eur. Za nalogo razvoja metod in standardov preventivne arheologije (točka 1, prva alineja) so nujne znanstvene raziskave, ki močno presega običajne raziskave za identifikacijo. Načeloma so možne le v okviru »*zahtevnih raziskav*«, a brez

njihovega načrtovanja in ustrezne finančne podpore iz proračuna, takih raziskav ni možno načrtovati in izvajati.

V **131. členu** v točki (4) v drugi alineji predlagamo, da se dostopnost do muzejskih zbirk namesto 40 ur tedensko spremeni v 20 ur tedensko. Glede na minimalne standarde osebja imajo muzeji zaposlenega enega kustosa, ki v okviru delovnega časa ne more zagotavljati tako vodstva in prisotnosti v razstavnih prostorih kot tudi opravljanje drugega dela (skrb za zbirko, urejanje depojev in dokumentacije,....).

Pri **133. členu** določilo druge točke 5. odstavka »*dopolnjevanje muzejskih zbirk z odkupi, volili, donacijami in raziskavami*« zahteva dopolnitev oz. razširitev zadnjega pojma, namreč »*arheološkimi najdbami, pridobljenimi v skladu z 41., 43. in 85. členom tega zakona*« oz. »*zakonito pridobljenimi arheološkimi najdbami*«. Pridobivanje najdb nepreverjenega izvora od nepooblaščenih iskalcev arheoloških ostalin v smislu »*reševanja*« dediščine (npr. pred prodajo na trgu starin) in brez obveščanja zavoda, ki bi lahko ustrezno odreagiralo z evidentiranjem (novih) najdišč, je dolga leta močno obremenjevalo in zaznamovalo prakso. Glej tudi predlog k 41. členu.

V **139. členu** v točki (3) niso navedene še nekatere dejavnosti, ki sodijo v javno službo muzejev. Muzeji opravljajo tudi raziskave na muzealijah in tudi na terenu, ko pridobivajo muzejske predmete, podatke o nesnovni dediščini ipd.

Splošne pripombe k **141. členu**: V ZVKD-1 je v 92. členu določeno: »(3) *Naloge iz prejšnjega odstavka se izvajajo v sodelovanju z državnimi in pooblaščenimi muzeji.*« V Predlogu ZVKD-2 te navedbe ni. Državnih in pooblaščenih muzejev je 50. Muzejev, le vpisanih v razvid, je dodatnih 11. Muzejev, ki so bili ustanovljeni s strani različnih zavodov in društev je vsaj 95. Skupaj je to vsaj 156 muzejev. Po oceni Službe za premično dediščino in muzeje (SPDM) je zasebnih muzejev še vsaj enkrat toliko. Kot se bere novi zakon, mora SPDM izvajati naloge za vse muzeje. Ker so k sodelovanju in posredovanju podatkov (vsaj posredno) zavezani le državni in pooblaščenimi muzeji je smiselno, celo nujno, da navedba ostane.

Nov predlog nalog SPDM vsebuje zelo splošne in nejasno določene naloge in vsebuje vrsto nalog, ki se izvajajo na Ministrstvu za kulturo. To omogoča nenadzorovano kopičenje nalog, kar preprečuje osredotočeno in strokovno načrtovano delo službe. Na ta način je delo službe v celoti razpršeno in neučinkovito. Posledično SPDM ne more uresničevati nalog, za katere je bila ustanovljena kot strokovna služba, ki mora imeti natančno določene naloge. V ZVKD-1 je navajanje nalog SPDM nekoliko nesistematično, a je konkretizirano in združljivo z vsebino zakona. Predlagamo uporabo starih dikcij ali korenito spremembo novih.

Točka (3) je preveč neustrezna. Muzeji so odgovorni za svoje dokumente, SPDM lahko le svetuje ali koordinira nekatere procesne korake.

Tudi točka (4) je enostavno presplošna. Dopušča celoten spekter nalog, ki se izvajajo na Ministrstvu za kulturo, kar je v izvedbenem smislu povsem nerealno. Predlagamo konkretiziranje nalog, kot so npr. že v ZVKD-1 (točke 1–5 in 7–9 iz seznama nalog SPDM v 92. členu ZVKD-1) pri katerih je SPDM zadolžena za pripravo strokovnih podlag in mnenj ter določanje standardov in strategij. Naloge, kot so na primer določanje standardov pri postopkih dokumentiranja idr. so temeljnega pomena, v kolikor bo SPDM zadolžena za vodenje registra premične kulturne dediščine.

Iz **157. člena** je izločeno varstvo »registriranih arheoloških najdišč«, kar je prisotno v ZVKD-1 (34. člen, 1. točka). PO ZVKD-2 torej ni mogoče financiranje raziskav že registriranih najdišč, kar je seveda v nasprotju s samim zakonom. ZVKD-1 v 35. členu govori tudi o raziskavah arheološkega spomenika. Zakaj je oboje izločeno? Poleg tega arheološke ostaline niso del okolja po Zakonu o varstvu okolja (ZVO) in zato zanje ne velja obveznost izvedbe presoje vplivov. ZVO govori o arheoloških sestavinah kot delu kulturne dediščine, arheološke ostaline pa niso dediščina.

Kako je z raziskavami, ki jih financira Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije ali pa raziskavami, ki so financirane s sredstvi EU in drugih mednarodnih agencij ali pa celo raziskavami, katerih nosilci so tuje ustanove (v sodelovanju s slovenskimi)?

V zvezi s četrto alinejo opozarjamo, da Presoje vplivov na arheološke ostaline/sestavine izvajajo pooblaščenici izvajalci, določeni na podlagi ZVO. Običajno ti izvajalci niso strokovno usposobljeni za presojanje vplivov na kulturno dediščino, kaj šele na arheološke ostaline. Ali je tukaj namen predlagatelja, da s tem omogoča, da pooblaščenici izvajalci presoj vpliva na arheološke ostaline pridobijo ustrezen kader ali pa bo proračun, namenjen kulturi, financiral neustrezno izvajanje teh presoj? Če pa so mišljene ocene arheološkega potenciala prostora, je treba to tudi jasno zapisati.

Pri **158. členu** je prišlo do napake. V točki (2) je sklic na napačen člen, v točki (3) pa je sklic na isti (158. člen).

V **166. členu** je potrebno popraviti točko (6). SPDM ne more vpisovati predmetov v register. Pravilen postopek bi bil, da lastniki predmetov z lastnostmi kulturne dediščine odnesejo le-te v pristojne muzeje, kjer strokovnjaki (kustosi) ugotavljajo lastnosti in izdelajo dokumentacijo. Ti podatki pa se glede na 6. odstavek tega člena posredujejo Službi za premično dediščino in muzeje. Služba tovrstnega dela za področje celotne Slovenije ne more opravljati, niti ne more tipološko, kronološko ali po materialu določati vse predmete premične dediščine, še manj jih hraniti in upravljati z njimi (glede na 142. člen ZVKD-2).

Pri **169. členu** opozarjamo, da noben poseg ne bi smel biti brez kulturnovarstvenega soglasja in kulturnovarstvenih pogojev, zato je potrebno ustrezno popraviti 88. člen, 5. poglavje.

Pri **170. členu** je nejasno kdo vodi evidenco dovoljenj za raziskave arheoloških ostalin, za katere ni potrebno kulturnovarstveno soglasje (npr. neinvazivne raziskave) oziroma za raziskave Zavoda, ki tudi ne bi po ZVKD-2 potreboval dovoljenj za svoje raziskave.

207. člen: Če prav razumemo, je intenca člena, da se izpeljejo postopki, ki so bili začeti v roku, ki ga je določil 135. člen ZVKD-1 (t.j. 1. 3. 2009). V primeru, da je vključenost tega člena v novi zakon sploh potrebna za dokončanje teh postopkov, predlagamo dopolnitev prvega odstavka: *»(1) Oseba, ki je v skladu z rokom iz prvega odstavka 135. člena ZVKD-1 obvestila državni ali pooblaščen muzej, da hrani arheološko najdbo ali zbirko arheoloških najdb, za katero je muzej ugotovil, da gre za arheološko najdbo ali zbirko državnega pomena, je upravičena do nadomestila za stroške, ki jih je imela s hrambo arheološke najdbe ali zbirke.«*

Odločitev za dokončanje odprtih postopkov pozdravljamo in dodajamo, da je bila zakonska rešitev iz 135. člena ZVKD-1 (t.i. abolicija) zasnovana kot ukrep za pridobitev najdb v zasebni hrambi, v največji meri pridobljenih z nepooblaščenim iskanjem arheoloških ostalin, ki je bilo močno razširjeno od poznih sedemdesetih let naprej, zlasti v 1990-ih in pozneje. Člen je bil zasnovan vzporedno z novo ureditvijo iskanja arheoloških ostalin in vzpostavitvijo sistema dovoljenj, ki jih za to dejavnost izdaja ZVKDS in ostaja tudi v predlogu novega zakona. V primeru, da je vsebina člena ponovitev abolicije, bi to lahko vzbudilo pozornost in morda tudi ogorčenje širše javnosti, da se tolerira in celo nagrajuje nepooblaščen iskanje in nezakonito prilaščanje najdb, izvedeno po uveljavitvi ZVKD-1.

Ljubljana 31. 1. 2025

dr. Predrag Novaković

Predsednik SAD